

DEPARTAMENT DE FILOLOGIA CATALANA
UNIVERSITAT DE BARCELONA

PROGRAMA DE DOCTORAT “*LA NORMATIVA: TEORIA I PRÀCTICA*”
(BIENNI 1989-1991)

**LA FONÈTICA DELS PARLARS
BALEÀRICS SEGONS LES NOTES
DE MANUEL MILÀ I FONTANALS.
INTERPRETACIÓ I ESTUDI LINGÜÍSTIC**

DE

FRANCESC BERNAT I BALTRONS

**TESI PER A L'OBTENCIÓ DEL GRAU DE DOCTOR EN
FILOLOGIA CATALANA**

DIRECTOR: DR. JOSEP MORAN I OCERINJAUREGUI

ANY 2001

ÍNDIX GENERAL

PRESENTACIÓ DE LA TESI	1
PART I: ELS ESTUDIS SOBRE DIALECTES CATALANS DE MILÀ I FONTANALS	7
1 L'OBRA DIALECTOLÒGICA CONEGUDA DE MILÀ	9
1.1 Les classificacions dialectals de Milà	9
2 ALTRES ESTUDIS DE MILÀ DEDICATS TOTALMENT O PARCIALMENT ALS DIALECTES CATALANS	19
2.1 <i>La llengua catalana a Sardenya i Fonética Provenzal</i> (1869)	20
2.2 <i>Un misterio provenzal. Un artículo neolatino</i> (1870)	25
2.3 <i>Quatre mots sobre ortografía catalana</i> (1874)	29
2.4 <i>Phonétique catalane: oe</i> (1876)	32
2.5 <i>Límites de las lenguas románicas i Mélanges de langue catalane</i> (1877)	35
2.6 <i>Romancerillo catalán</i> (1882).	44
2.7 <i>Romancerillo catalán. Preliminares</i> (1895, pòstum)	60
3 ELS ESTUDIS DIALECTALS INÈDITS DE MILÀ	67
PART II: LA DESCRIPCIÓ MILANIANA DEL BALEÀRIC	73
1 PRESENTACIÓ DELS PAPERS AUTÒGRAFS DE MILÀ DEDICATS AL BALEÀRIC	75
1.1 Nombre, ordre i estructura dels fulls dedicats al baleàric	75
1.2 Numeració dels papers autògrafs de Milà sobre el baleàric	80
1.3 Síntesi de la informació continguda en els papers dedicats al baleàric	83
1.4 Fonts emprades per Milà en l'elaboració de les notes	99
1.4.1 El paper dels col·laboradors en l'obra milaniana, especialment en els estudis dialectològics	102

1.4.2	Les entrevistes a naturals de les Balears fetes per Milà	111
1.4.3	Referències bibliogràfiques citades als fulls sobre el baleàric	113
1.5	Probable datació de les notes de Milà sobre el baleàric	118
2	EL VOCALISME DEL MALLORQUÍ SEGONS LES NOTES DE MILÀ	121
2.1	Contraposició entre l'entonació del mallorquí i del català central	121
2.2	Les descripcions del vocalisme mallorquí d'Amengual i Figuera recollides per Milà	124
2.2.1	La descripció vocàlica de Figuera	127
2.2.2	La descripció vocàlica d'Amengual	130
2.3	El vocalisme tònic del mallorquí segons Milà	134
2.3.1	Canvis en [a] tònica per contacte amb consonants	134
2.3.1.1	Casos de tancament de [a] tònica seguida de ròtica en mallorquí	139
2.3.1.2	La palatalització de la [a] tònica en mallorquí segons les notes de Milà	146
2.3.2	Vocalisme tònic anterior: les <i>ee</i> tòniques mallorquines	152
2.3.2.1	Relació entre [ə], [ɛ] i [e] en les notes de Milà	152
2.3.2.2	La vocal neutra tònica mallorquina segons Milà	157
2.3.2.3	Les <i>ee</i> obertes i tancades del mallorquí segons Milà	164
2.3.3	Les <i>oo</i> tòniques mallorquines: casos de [ɔ] i [o] recollits per Milà	174
2.3.4	Característiques pròpies de l'accentuació mallorquina segons Milà	181
2.4	El vocalisme àton del mallorquí segons Milà	185
2.4.1	La neutralització de les vocals àtones en mallorquí segons Milà	185
2.4.1.1	La relació entre les <i>aa</i> tòniques i àtones segons Milà	185
2.4.1.2	Canvis en <i>aa</i> àtones mallorquines recollits per Milà	192
2.4.1.3	Tipus de <i>ee</i> àtones mallorquines segons Milà	196
2.4.1.4	La [e] àtona pretònica en mallorquí	216
2.4.2	Fenòmens de pèrdua de [ə] àtona descrits per Milà	219
2.4.2.1	Pèrdua de l'àtona final en els mots esdrúixols acabats en <i>-IA</i>	219
2.4.2.2	Altres casos d'elisió de vocals neutres àtones en mallorquí	223
2.4.3	Canvis en vocals àtones per contacte amb consonants palatals	230
2.4.4	La [o] àtona del mallorquí: casos de manteniment i transformació recollits per Milà	239
2.5	Alguns exemples de canvis en diftongs mallorquins detectats per Milà	249
2.6	El vocalisme d'alguns parlars locals mallorquins: el cas del solleric	252
3	EL VOCALISME DEL MENORQUÍ DE MAÓ SEGONS LES NOTES DE MILÀ	259
3.1	Introducció	259
3.2	Les comparacions entre el vocalisme del maonès i el d'altres parlars	260
3.3	El vocalisme tònic del menorquí de Maó segons Milà	265

3.3.1	Casos de <i>ee</i> tòniques menorquines recollits per Milà	265
3.3.2	Notes sobre /a/ tòniques palatalitzades en maonès: “ <i>La A inglesa dulce</i> ”	268
3.3.3	Fenòmens d’accentuació propis del menorquí	273
3.4	El vocalisme àton del menorquí de Maó segons Milà	276
3.4.1	La vocal neutra àtona del maonès	276
3.4.2	Exemples de neutralització de [o] àtona en maonès	285
3.4.3	Elisions de vocals àtones en maonès	288
4	EL VOCALISME DE L’EIVISSENC SEGONS LES NOTES DE MILÀ	291
4.1	Introducció	291
4.2	El vocalisme tònic de l’eivissenc segons Milà	295
4.2.1	Les <i>ee</i> tòniques de l’eivissenc segons Milà	295
4.2.2	Canvis en <i>aa</i> tòniques de l’eivissenc detectats per Milà	309
4.2.3	Exemples d’accentuació propis de l’eivissenc recollits per Milà	314
4.3	El vocalisme àton de l’eivissenc segons Milà	326
4.3.1	Casos de transformació i manteniment de vocal neutra àtona en eivissenc	326
4.3.2	La neutralització de les vocals àtones velars en eivissenc	333
4.3.3	Aplecs vocàlics de l’eivissenc recollits per Milà	338
4.3.4	Alguns exemples d’elisions en eivissenc recollits per Milà	350
5	EL CONSONANTISME DEL MALLORQUÍ SEGONS MILÀ	357
5.1	Introducció	357
5.2	Consonants oclusives	363
5.2.1	La realització dorsopalatal dels fonemes /k/ i /g/ en mallorquí	364
5.2.2	La geminació de les oclusives bilabials seguides de /l/	375
5.2.2.1	Un cas especial de geminació en mallorquí: el mot <i>dobler</i> .	379
5.2.3	La realització de les oclusives a fi de mot en mallorquí segons Milà	381
5.2.4	Exemples d’assimilacions entre consonants oclusives mallorquines recollits per Milà	386
5.3	Consonants nasals	389
5.3.1	Una nota sobre assimilacions que afecten consonants nasals en mallorquí	393
5.4	Consonants fricatives	395
5.4.1	La realització de les fricatives a fi de mot en mallorquí segons Milà	397
5.4.2	La fricativa alveolar sorda en mallorquí segons Milà	400
5.4.2.1	Alguns casos de pèrdua de [s] a l’interior de mot en mallorquí	404
5.4.3	La fricativa palatal sorda en mallorquí	406
5.4.3.1	Relacions entre [ʃ], les africades [tʃ] i [dz] i el grup consonàntic /ks/ segons Milà	406

5.4.3.2	Exemples de fricativa palatal sorda en mallorquí recollits per Milà	411
5.4.4	La fricativa labiodental sonora en mallorquí	414
5.5	Les consonants africades del mallorquí segons Milà	417
5.5.1	L'africada alveolar sonora en mallorquí	420
5.5.2	L'africada palatal sorda en mallorquí	424
5.5.2.1	Casos de sonorització de l'africada palatal sorda en mallorquí	429
5.5.3	L'africada palatal sonora en mallorquí	430
5.6	Les consonants aproximants en mallorquí	438
5.6.1	La iodització en mallorquí segons els exemples recollits per Milà	441
5.6.2	Casos de pèrdua de [j] intervocàlica en mallorquí recollits per Milà	445
5.6.3	Un cas d'epèntesi antihlàtica amb aproximant velar en mallorquí	452
5.7	Les consonants ròtiques en mallorquí: casos de pèrdua i manteniment	454
5.8	Les consonants laterals en mallorquí	461
5.9	La pronunciació de la lletra X com a grup consonàntic doble en mallorquí a través dels casos recollits per Milà	469
5.10	Dues peculiaritats consonàntiques de "parlars campanars" mallorquins	474
6	EL CONSONANTISME DEL MENORQUÍ DE MAÓ SEGONS MILÀ	479
6.1	Introducció	479
6.2	Les notes sobre consonants oclusives del maonès	485
6.2.1	La naturalesa d'algunes oclusives del maonès en posició inicial i final de mot segons Milà	487
6.2.2	La geminació de l'oclusiva bilabial sonora en maonès segons Milà	491
6.2.3	La realització dels grups consonàntics finals [nt] i [lt] en maonès	495
6.3	Les notes sobre consonants fricatives del maonès	498
6.3.1	La realització de la fricativa palatal sorda en maonès segons Milà	499
6.3.2	Dissimilacions entre fricatives del maonès per fonosintaxi recollides per Milà	501
6.3.3	La fricativa labiodental sonora en maonès	503
6.4	Les consonants africades del maonès segons els exemples recollits per Milà	506
6.5	Un exemple de consonant nasal intervocàlica no palatalitzada en maonès	513
6.6	La iodització i la supressió de [j] intervocàlica en maonès segons les notes de Milà.	515
6.7	Les notes sobre consonants laterals del maonès	525
6.8	Les notes sobre l'articulació de les vibrants a fi de mot en maonès	532

7	EL CONSONANTISME DE L'EIVISSENC SEGONS MILÀ.	537
7.1	Introducció	537
7.2	Les notes sobre algunes de les consonants oclusives de l'eivissenc	542
7.3	Les notes sobre algunes consonants fricatives de l'eivissenc	552
7.4	Exemples d'africada palatal sonora en eivissenc recollits per Milà	560
7.5	Les notes de Milà sobre fenòmens que afecten algunes consonants líquides de l'eivissenc	566
7.5.1	La lateral palatal i la iodització en eivissenc segons Milà	566
7.5.2	Les notes de Milà sobre algunes característiques de les laterals alveolars en eivissenc	570
7.5.3	Les notes de Milà sobre l'articulació de la [r] final dels infinitius seguits de pronom feble en eivissenc	575
PART III: CONCLUSIONS GENERALS		583
1	EL VOCALISME DEL BALEÀRIC SEGONS LES NOTES DE MILÀ: CONCLUSIONS	585
1.1	El vocalisme del baleàric segons Milà	588
1.2	El vocalisme tònic del baleàric segons Milà	591
1.2.1	La vocal neutra tònica del baleàric segons Milà	594
1.2.2	La /a/ anterioritzada del baleàric segons Milà	599
1.2.3	Les altres vocals mitjanes tòniques del baleàric segons Milà	603
1.2.4	Síntesi general de les notes milanianes sobre el vocalisme tònic baleàric	609
1.3	El vocalisme àton del baleàric segons Milà	611
1.4	Relació entre els sistemes vocàlics tònicos i àtons del mallorquí, menorquí i eivissenc descrits per Milà	622
1.5	La descripció del vocalisme baleàric i la seva relació amb les classificacions dialectals de Milà	624
2	EL CONSONANTISME DEL BALEÀRIC SEGONS LES NOTES DE MILÀ: CONCLUSIONS	627
2.1	Síntesi de les notes milanianes sobre el consonantisme del baleàric.	627
2.1.1	Síntesi de les notes sobre el consonantisme mallorquí	628
2.1.2	Síntesi de les notes sobre el consonantisme maonès	637
2.1.3	Síntesi de les notes sobre el consonantisme eivissenc	643
2.1.4	Síntesi global de les notes sobre el consonantisme dels parlars baleàrics	648
2.2	Característiques generals de les notes milanianes referents al consonantisme baleàric	658
2.2.1	Fenòmens consonàntics recollits per Milà que són comuns amb el català central	662
2.2.2	Valoració global de la descripció del consonantisme baleàric segons les notes de Milà	669
2.2.3	Classificació dels fenòmens referents al consonantisme del baleàric recollits en les notes de Milà	672

2.2.3.1	Nombre total de fenòmens consonàntics recollits en les notes de Milà	673
2.2.3.2	Nombre real de fenòmens consonàntics recollits en les notes de Milà: afinitats i particularitats entre el consonantisme dels tres parlars insulars	677
2.2.3.3	Tipus de consonants recollides en les notes de Milà	684
3	LES NOTES SOBRE EL BALEÀRIC I LES IDEES FONÈTIQUES DE MILÀ	689
3.1	El paper de la fonètica en l'obra de Milà	689
3.2	Les idees fonètiques de Milà sobre el vocalisme	692
3.2.1	Les idees fonètiques sobre el vocalisme en l'obra publicada de Milà	694
3.2.1.1	La teoria vocàlica de Milà en la ressenya del <i>Diccionario Etimológico de la lengua castellana</i> (1859)	694
3.2.1.2	La teoria vocàlica de Milà a <i>De los trovadores en España</i> (1861)	698
3.2.1.3	La caracterització del vocalisme als <i>Estudios de lengua catalana</i> (1875)	703
3.2.1.4	La vocal neutra tònica al llarg de l'obra publicada de Milà	712
3.2.2	Les referències a la naturalesa o característiques de les vocals en les notes inèdites de Milà	718
3.2.2.1	Notes que fan referència a vocals llargues i breus (Tipus I)	720
3.2.2.2	Notes que fan referència a tòniques i àtones (Tipus II) i a vocals poc “ <i>limpias</i> ” (Tipus V)	723
3.2.2.3	Notes que fan referència a vocals obertes i tancades (Tipus III)	731
3.2.2.4	Notes que fan referència a vocals “ <i>mixtas</i> ” o “ <i>dobles</i> ” (Tipus IV)	738
3.2.2.5	Notes que fan referència a vocals “ <i>oscuras</i> ” i/o “ <i>mudas</i> ” (Tipus VI)	748
3.2.3	Conclusions: el pensament fonètic de Milà sobre el vocalisme	753
3.3	Les idees fonètiques de Milà sobre el consonantisme	757
3.3.1	Introducció	757
3.3.2	Les classificacions milanianes del consonantisme barceloní i mallorquí: afinitats i divergències	760
3.3.3	Afinitats i divergències entre les tres descripcions del consonantisme baleàric	770
3.3.4	Recapitulació final: aspectes més destacables de la descripció milaniana del consonantisme baleàric	780
4	COROL·LARI FINAL	793
5	APÈNDIX	797
6	SIGLES I ABREVIATURES BIBLIOGRÀFIQUES	831

7 BIBLIOGRAFIA CITADA	.	.	.	.	.	.	.	833
ÍNDIX GENERAL.	.	.	.	.	.	.	.	847

